

УДК 378:81`25 (430/477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-657-674](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-657-674)

Самохвал Олеся Олександрівна доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вул. 600-річчя, 80/13, м. Вінниця, 21027, тел.: (067) 430-10-85, <https://orcid.org/0000-0001-7958-945X>

Шостак Уляна Вікторівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, 21000, м. Вінниця, вул. Пирогова 99а /5, тел.: (096) 354-90-49, <https://orcid.org/0000-0002-3258-2098>

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТОВОГО КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

Анотація. У дослідженні здійснено порівняльний аналіз змістового компонента професійної підготовки перекладачів у системі вищої освіти України та Німеччини. Зокрема, визначено типологію закладів вищої освіти України та Німеччини, що здійснюють підготовку майбутніх перекладачів, визначено форми та терміни навчання, структуру та зміст курикулумів, умови та терміни практичного навчання, а також форму підсумкового контролю знань здобувачів перекладацької освіти.

З'ясовано, що система професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини та України характеризується частковою схожістю та відмінностями в окремих її аспектах. Зокрема, чітке розмежування кваліфікацій перекладацької та філологічної галузей у Німеччині, що засвідчує фахову спрямованість освітніх програм на певні види перекладу (синхронний, літературний, аудіовізуальний).

Визначено, що на відміну від Німеччини, типологія ЗВО України, що здійснюють професійне становлення майбутніх перекладачів, є більш розширеною та включає освітні установи педагогічного, філологічного, технічного спрямування, заклади оборонної сфери.

Аналіз навчальних планів у ЗВО Німеччини та України

демонструє їх не одновекторність, в основі яких закладено різні програмні результати навчання, а саме перекладацьку та лінгвокультурну компетентності в Німеччині та філологічну компетентність із перекладацькою складовою в українській системі освіти.

Узагальнено, що національній системі професійної підготовки майбутніх перекладачів притаманні такі характеристики, як узгодженість навчального планування, розгалуженість типології закладів освіти та філологічна спрямованість, водночас німецькій – автономність, неоднорідність вмісту освітніх програм і перекладацька спрямованість.

Ключові слова: перекладацька освіта, навчальний план, філологічна компетентність, перекладацька компетентність, вища освіта Німеччини, вища освіта України.

Samokhval Olesia Oleksandrivna Doctor of Science (Pedagogics), Associate Professor, Professor of Foreign Philology and Translation Department, Vinnytsia Institute of Trade and Economics/ State University of Trade and Economics, 600-richja St., 80/13, Vinnytsia, 21027, tel.: (067) 430-10-85, <https://orcid.org/0000-0001-7958-945X>

Shostak Uliana Viktorivna PhD in Psychology, Associate Professor of Foreign Philology and Translation Department, Vinnytsia Institute of Trade and Economics/ State University of Trade and Economics, Pyrogova St., 99a/5, Vinnytsia, 21000, tel.: (096) 354-90-49, <https://orcid.org/0000-0002-3258-2098>

COMPARATIVE STUDY OF THE CONTENT COMPONENT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE INTERPRETERS AND TRANSLATORS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE AND GERMANY

Abstract. The study deals with a comparative analysis of the content component of the professional training of future interpreters and translators within the higher education system of Ukraine and Germany. In particular, the typology of higher education establishments of Ukraine and Germany that train future specialists in Translation has been defined, the forms and terms of training, the structure and content of curricula, the conditions and terms of practical training, as well as the form of final knowledge control of students have been determined.

It is defined that the system of professional training of future specialists in Translation at higher education institutions of Germany and Ukraine is characterized by partial similarities and differences in some of its aspects. In particular, the clear distinction between the qualifications of translation and philology in Germany that proves the professional focus of educational programs on certain types of translation (simultaneous, literary, audiovisual).

It is determined that, unlike Germany, the typology of higher education institutions of Ukraine providing professional training of future interpreters and translators is more extensive and includes education institutions of pedagogical, philological, technical direction, and even the institutions of the defence sphere.

The analysis of curricula of higher education establishments of Germany and Ukraine demonstrates their diversity based on different educational outcomes that are laid, namely, in translation and linguistic-cultural competence in Germany and philological competence with a translation component in the Ukrainian education system.

It is summarized that the national system of professional training of future specialists in Translation is characterized by such characteristics as the consistency of educational planning, the extensiveness of the typology of educational institutions and philological orientation, while in German universities there are autonomy, heterogeneity of the content of educational programs and translation orientation.

Keywords: interpreter and translator training, curriculum, philological competence, translation competence, higher education in Germany, higher education in Ukraine.

Постановка проблеми. Проєвропейський вибір України ознаменував необхідність адаптації законодавства та організації основних інститутів держави відповідно до європейських і світових стандартів. Останні події в країні показали, що представництво держави на міжнародній арені відіграє ключову роль для відстоювання інтересів і захисту України, її громадян. Ефективна міжнародна комунікація, як усна, так і письмова, передбачає залучення посередників, здатних якісно забезпечувати діалог різних країн і культур. Саме перекладач є транслятором національних інтересів на міжнародній арені диспутів, який локалізує вихідну мову до лінгвальних та екстралінгвальних особливостей сприйняття реципієнтом.

Зважаючи на це, проблема професійної підготовки перекладачів в Україні є особливо актуальною. Динамічні зміни у світовому

суспільстві вимагають перебудови системи вищої освіти нашої держави та адаптації до нових вимог і запитів сучасності. Необхідність модернізації професійної підготовки перекладачів у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) України спричинена економічними, соціальними та освітніми процесами, зокрема впливом глобалізації на формування нових тенденцій розвитку послуг перекладачів і потребою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної системи перекладацької освіти на європейському ринку освітніх послуг. Поліаспектне дослідження професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО європейських країн, а саме Німеччини, сприятиме збагаченню наукових поглядів вітчизняних учених новими ідеями щодо трансформації та модернізації національної системи перекладацької освіти.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. [1], вища освіта перекладачів здійснюється на таких рівнях: першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому), передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми та є підставою для присудження відповідних ступенів вищої освіти: бакалавр, магістр і доктор філософії. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності, водночас магістерський рівень підготовки забезпечує поглиблення теоретичних і/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю. Таким чином, можна розглядати бакалаврський освітній рівень як основу формування професіоналізму майбутніх перекладачів, що визначає сформованість основних компонентів професійної компетентності, зокрема мовної компетенції (як в рецептивному, так і продуктивному плані); комунікативної компетенції; перекладацької компетенції (навички білінгвізму та перекладу); технічної компетенції (уміння кодувати й декодувати інформацію, презентабельність); особистісних характеристик (розвиток пам'яті) [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутніх перекладачів у ЗВО України та за кордоном завжди була і є предметом дослідження широкого кола вітчизняних науковців. Сучасні педагоги та філологи приділяють значну увагу вивченню досвіду підготовки майбутніх філологів-перекладачів у ЗВО провідних країн світу, пропонуючи шляхи екстраполяції найкращих взірців у національну систему перекладацької освіти. Так, Катерина Скиба [9] провела ретельний аналіз теоретичних і практичних засад професійної

підготовки перекладачів у США, виокремила загальнопедагогічні та специфічні принципи професійної зрілості майбутніх фахівців у сфері перекладу; Наталія Зінукова [2] дослідила сучасний ринок перекладацьких послуг в Україні та США, його вплив на систему професійної підготовки майбутніх перекладачів; Сергій Панов [5] розробив теоретико-методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти, проаналізував досвід професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО США, Австрії та країн Балтії; Ростислав Тарасенко [10] дослідив процес і передумови формування програм підготовки перекладачів в університетах Східної Європи, а саме Польщі, Чехії та Литви; Оксана Сергеева [8] присвятила чимало досліджень особливостям підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Великобританії; структуру і зміст освітніх програм підготовки майбутніх перекладачів в університетах Німеччини досліджено у працях Наталії Левицької [3] та інші.

Аналізуючи дослідження вітчизняних науковців, можемо говорити про філологічну та практичну спрямованість професійного становлення майбутніх перекладачів тою чи іншою мірою на бакалаврських освітніх програмах. Однак, враховуючи те, що «сьогодні ринок сучасного перекладу потребує зміцнення своєї інфраструктури та створення принципово нових, альтернативних моделей процесу надання послуг, що має бути обов'язково ураховано в методичній складовій підготовки майбутніх фахівців із перекладу» [2], вивчення досвіду посилення практичної спрямованості підготовки майбутніх перекладачів є наразі нагальним. Отже, вважаємо доцільним продовжити практику вивчення кращого досвіду реалізації перекладацької освіти в європейських країнах, зокрема Німеччини як провідної країни, яка постійно вдосконалює зміст навчання на усіх освітніх рівнях із метою набуття професіоналізму у визначених кваліфікаційних рамках.

Саме тому, **метою** нашого дослідження є проаналізувати та порівняти змістовий компонент професійної підготовки майбутніх перекладачів на першому рівні вищої освіти в ЗВО України та Німеччини, визначити тенденції професіоналізації перекладацької освіти в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Федеративна республіка Німеччини є провідною європейською країною, яка зробила свій вибір на користь ефективного розвитку системи вищої освіти, що забезпечує якісну підготовку молоді, здатної адаптуватися до новітніх викликів і впливати на соціально-економічні та політичні процеси в країні.

Система вищої освіти України та Німеччини відрізняється значною мірою типологією закладів вищої освіти, особливо тих, у яких здійснюється підготовка майбутніх перекладачів.

Так, у межах системи вищої освіти України професійна підготовка перекладачів здійснюється у таких навчальних закладах:

1. Університети (найбільш розповсюджений тип закладу вищої освіти в Україні, що забезпечують найширший спектр академічних програм, включаючи філологію): університет (класичного типу); педагогічний університет; технічний університет; університет профільного спрямування (економічний, фінансовий, логістичний тощо)

2. Інститути (спеціалізуються на певній галузі науки та технологій, такі як: інженерія, технології, архітектура, менеджмент тощо).

У Німеччині також існує кілька типів закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку перекладачів і можуть бути прирівняні з тими, що представлені в Україні, водночас їх кількість, значною мірою, різниться. Підготовка майбутніх перекладачів здійснюється у таких закладах вищої освіти як університети (традиційний тип вищого навчального закладу в Німеччині, що пропонує широкий спектр наукових програм із філології, права, медицини, економіки, технічних наук й інших) (АКАД університет (Штутгарт), Гайдельберзький університет Рупрехта-Карла (Гайдкльберг), Міжнародний мюнхенський університет SDI (Мюнхен), Постдамський університет (Постдам), Університет Хільдесхайма (Хільдесхайм), Майнцський університет (Майнц), Лейпцігський університет (Лейпціг)); університети прикладних наук або фахові вищі школи (нім. Fachhochschule) (тип закладу вищої освіти, який зазвичай пропонує практичну освіту та застосовані науки, такі як бізнес, техніка, інформаційні технології тощо) (фахова вища школа Магдебурга-Стендаля (Магдебург), фахова вища школа Вюрцбург-Швайнфурт (Вюрцбург-Швайнфурт) і Анхальтська фахова вища школа (Анхальт)).

Таким чином, професійна підготовка майбутніх перекладачів у межах вищої освіти Федеративної республіки Німеччини здійснюється у двох типах ЗВО, водночас в Україні для професійного становлення перекладачів пропонується ширший спектр типів ЗВО, що вказує на їх необмежену можливість у визначені та встановлені освітніх пропозицій. ЗВО України не обмежені у визначені освітніх пропозицій за умови забезпечення високої якості надання освітніх послуг і відповідності науково-педагогічного складу ліцензійним умовам впровадження

освітньої діяльності.

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. [1] обсяг освітньої програми бакалавра філології на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 11 років становить 240 кредитів ЄКТС; на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 12 років становить 180-240 кредитів ЄКТС.

У Німеччині обсяг освітньої програми бакалавра філології становить 180 кредитів ЄКТС із тривалістю підготовки 6 семестрів. Необхідною передумовою для вступу на бакалаврський рівень вищої освіти перекладацької спеціальності є сертифікат про завершення середньої освіти (нім. Schulabschluss-Zeugnis) та документ, що підтверджує необхідний рівень володіння іноземною мовою (B2 – перша іноземна мова, B1 – друга іноземна мова). Зазначені вимоги для вступу на перекладацьку спеціальність забезпечують високий вхідний рівень іншомовної компетенції вступників і урівноважує готовність абітурієнтів до опанування освітньої програми [11; 13; 14; 15].

Відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266 [6], підготовка перекладачів здійснюється в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія». Згідно з наказом Міністерства освіти та науки № 567 від 25.05.2016 «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення» [7], визначено такі освітні програми: «Слов'янські мови та літератури (переклад включно)»; «Германські мови та літератури (переклад включно)»; «Романські мови та літератури (переклад включно)»; «Східні мови та літератури (переклад включно)»; «Угро-фінські мови та літератури (переклад включно)»; «Класичні мови та літератури (переклад включно)»; «Прикладна лінгвістика». Отже, у межах національної системи вищої освіти перекладачі здобувають філологічну освіту з варіативною складовою, що передбачає поглиблене вивчення мови в теоретичному, практичному, синхронному, діахронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному аспектах.

Детальний аналіз освітніх програм перекладацьких спеціальностей у ЗВО Німеччини дозволяє говорити про чітке розмежування професійної підготовки перекладачів і філологів різних кваліфікаційних напрямів. Зокрема, бакалаврський рівень перекладацької освіти зосереджений на підготовці майбутніх фахівців

за такими спеціальностями: «Професійний переклад – Економіка», «Професійний переклад – Технічна сфера діяльності», «Професійний переклад – Програмне забезпечення та медіа», «Професійний переклад – Інформаційні технології», «Прикладне культурознавство та перекладознавство», «Міжнародна комунікація та переклад», «Перекладознавство», «Мова, культура, переклад» [11; 13; 14; 15]. Таким чином, підготовка перекладачів на бакалаврському освітньому рівні зосереджена на вузьку сферу перекладознавчого аспекту, переважно фахового спрямування, зокрема найпоширенішим поєднанням є перекладацька й економічна освіти; перекладацька та технічна освіта, а саме основи діяльності у сфері інформаційних технологій, що нині користується неабиякою актуальністю на світовому ринку праці.

Вартує уваги аналіз напрямів підготовки «Філологія» у ЗВО Німеччини, що охоплює такі спеціальності як «Англістика», «Американістика», «Германістика», «Романістика», «Славістика», «Мовознавство», «Літературознавство», що спрямовані на формування у майбутніх фахівців не перекладацької, а філологічної спеціальності.

Загалом освітні програми підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини сформовано за модульною системою, у якій виділено цикл обов'язкових дисциплін, вибіркового освітніх компонентів і підсумковий модуль, який передбачає написання кваліфікаційної роботи та підготовку до випускного бакалаврського іспиту. Загальна кількість кредитів ЄКТС становить 180, розподіл яких по основних освітніх компонентах професійної підготовки різниться у ЗВО Німеччини. Так, наприклад, у Лейпцігському університеті [11] за спеціальністю «Переклад» 90 кредитів ЄКТС становить цикл обов'язкових дисциплін (модулів): 60 кредитів ЄКТС відводиться для вибіркового компонентів і 30 кредитів ЄКТС передбачено на підготовку до випускного іспиту. У Гайдельберзькому університеті Рупрехта-Карла [13] ступінь бакалавра за спеціальністю «Перекладознавство» передбачає вивчення обов'язкових дисциплін (113 кредитів ЄКТС): вибіркового компонентів профільного спрямування (55 кредитів ЄКТС) та підготовку кваліфікаційної випускної роботи (20 кредитів ЄКТС). Університет Хільдесхайма [14] пропонує навчання за спеціальністю «Міжнародна комунікація та переклад», на якій 95 кредитів ЄКТС відводиться на обов'язкову компоненту освітньої підготовки майбутніх перекладачів, 70 кредитів ЄКТС – вибірково модулі та 15 кредитів ЄКТС передбачено на написання кваліфікаційної роботи.

Така відмінність розподілу кредитів ЄКТС на основні

компоненти професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини свідчить про їх значну автономію у формуванні навчальних планів і розподілу годин на дисципліни, що значною мірою відрізняється від узгодженої системи формування навчальних планів у ЗВО України. Водночас неузгодженість навчальних планів і дисциплін у ЗВО Німеччини унеможливорює зміну освітнього закладу студентами в процесі їх професійної підготовки, а у системі вищої освіти України можливість переведення з одного в інший заклад освіти на суміжну спеціальність у межах галузі освіти за потреби надається.

Аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів філології низки ЗВО України (Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Університету імені Альфреда Нобеля, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Державного податкового університету м. Ірпінь, Сумського державного університету, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Острозька академія», Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Національного університету «Запорізька політехніка», Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, Харківського національного університету імені В. Н. Казаріна) вказує на те, що в навчальних планах переважають дисципліни обов'язкової частини. Обсяг кредитів, відведений на вивчення дисциплін вибіркової частини, у середньому становить третину 60-80 кредитів від кількості кредитів, які призначено для вивчення дисциплін обов'язкової частини 160-180 кредитів ЄКТС.

Вивчення обов'язкової частини навчальних планів згадуваних ЗВО показало, що до циклу *загальної підготовки* належать такі дисципліни: «Ділова українська мова», «Сучасна українська мова», «Філософія», «Історія України та української культури», «Психологія», «Правознавство», «Латинська мова», «Фізичне виховання», «Інформаційні системи і технології», «Вступ до мовознавства», «Основи наукових досліджень», «Історія зарубіжної літератури»; до циклу *дисциплін професійної підготовки* - «Історія перекладу», «Порівняльна фонетика англійської та української мов», «Порівняльна граматики англійської та української мов», «Ділова англійська мова», «Порівняльна лексикологія та стилістика англійської та української мов», «Інформаційні технології у перекладі», «Основи теорії мовної комунікації», «Основи лінгвоаналізу», «Вступ до перекладознавства», «Порівняльна лексикологія англійської та української мов», «Порівняльна граматики англійської та української мов», «Стилiстика

англійської мови», «Лінгвокраїнознавство англословянських країн», «Історія англійської мови», «Теорія перекладу», «Практичний курс англійської мови», «Практичний курс німецької мови», «Практика перекладу з англійської мови», «Практика перекладу з німецької мови», «Практична граматики англійської мови», «Практична фонетика англійської мови», «Теоретична граматики», «Практика усного і писемного мовлення іноземної мови», «Практичний курс перекладу», «Галузевий переклад», «Перекладацький аналіз тексту», «Перекладацька виробнича практика», «Перекладацька навчальна практика».

На підставі сформованої освітньо-професійної програми заклад освіти розробляє навчальний план, враховуючи рекомендації Міністерства освіти та науки України. Навчальні плани підготовки бакалаврів філології складаються з нормативної та вибіркової частин. Обов'язкова частина включає дисципліни гуманітарної та соціально-економічної, фундаментальної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки (деякі ЗВО також виокремлюють дисципліни психолого-педагогічної та науково-предметної підготовки). До вибіркової частини належать дисципліни самостійного вибору ЗВО (поглиблена фахова підготовка, спеціалізація) й дисципліни вільного вибору студента, що можуть бути представлені блоками дисциплін і стосуються другої іноземної мови, поглибленого вивчення галузевого перекладу або суміжних галузей.

Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини свідчить про дещо іншу пріоритетність розподілу дисциплін. Так, в Університеті Хільдесхайма [14] на спеціальності «Міжнародна комунікація та переклад» освітні компоненти розділено на дисципліни професійного циклу та варіативну частину, яку ми відносимо до вибіркової компоненти. Професійний цикл дисциплін поділяється на предмети професійно-теоретичного змісту, такі як «Основи лінгвістики», «Перекладознавство», «Мовознавство», «Перекладацькі стратегії та методи» тощо; лінгвокультурологічного змісту, а саме: «Регіональне лінгвокраїнознавство», «Методи лінгвокультурологічного аналізу», «Науковий аналіз автентичної комунікації», та практичного спрямування – «Практика усного мовлення (французька / іспанська / італійська)/ іспанська», «Практика писемного мовлення (французька / іспанська / італійська)/ іспанська», «Практика перекладу з/на обрану мову (французька / іспанська / італійська)/ іспанська». Варто зауважити, що при вступі студенти обирають одну або дві іноземні мови для вивчення, зокрема англійську, французьку, італійську або іспанську.

Вибіркову компоненту можна умовно розділити на два блоки дисциплін: загального та професійно спрямованого циклу. До дисциплін загальної підготовки відносяться «Бізнес-адміністрування», «Історія», «Інформаційні технології», «Інформатика», «Міжкультурна комунікація», «Література та естетична комунікація», «Медіадослідження», «Музикознавство», «Філософія», «Політологія», «Психологія», «Соціологія».

До вибірових модулів професійно спрямованого циклу належать такі предмети, як «Комунікація в бізнесі», «Мова та культура», «Фахове спілкування (за фаховим спрямуванням)», «Мова та медіа» тощо.

У Гайдельберзькому університеті Рупрехта-Карла [13] професійна підготовка майбутніх перекладачів за спеціальністю «Переклад у сфері інформаційних технологій» здійснюється, як і в інших ЗВО Німеччини, за модульною системою. Навчання складається з двох циклів дисциплін: базовий і професійно поглиблений цикл дисциплін. Базовий цикл дисциплін охоплює обов'язкову та вибірову освітні компоненти. До обов'язкових компонентів базового циклу належать такі дисципліни, як «Перекладознавство», «Основи фахового перекладу», «Термінологія», а також фахові дисципліни за напрямом перекладу, зокрема «Комп'ютерні науки», «Математика», «Комунікаційні технології», «Розробка програмного забезпечення», «Інтернет-додатки та електротехніка», «Управління проектами тощо. До вибірових компонентів базового циклу відносяться «Друга іноземна мова французька/ іспанська», «Економіка», «Соціологія», «Право» тощо. До професійно поглиблених компонентів належать «Багатомовна локалізація програмного забезпечення», дослідження у сфері інформаційних технологій (іноземною мовою), написання бакалаврської кваліфікаційної роботи, підготовка до усного фахового іспиту з іноземної мови.

Таким чином, можна зробити висновок, що навчальні плани професійного становлення майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини, так само як в Україні, складаються із двох блоків: основного та вибірового. До основного блоку відносяться як дисципліни загального, так і професійного напрямку, теоретичного та практичного спрямування. Варто зауважити, що відсоток дисциплін теоретичного спрямування у ЗВО Німеччини мінімізовано та надається перевага практико-орієнтовним дисциплінам, як мовного, так вузькопрофільного характеру. Водночас в ЗВО України перший рік підготовки майбутні перекладачі вивчають переважно дисципліни теоретичного змісту (як загального, так і професійного блоку). Вибіркові компоненти в ЗВО України на спеціальності «Філологія» складають дисципліни

перекладацького циклу, натомість в ЗВО Німеччини пропонуються на вибір дисципліни загального циклу та вузькопрофільні предмети для поглиблення знань майбутніх перекладачів у сфері перекладу.

Звертаємо увагу на те, що у ЗВО України у межах науково-дослідного складника навчального плану майбутні бакалаври-філологи пишуть курсові роботи (наприклад, з дисциплін «Історія зарубіжної літератури», «Основна іноземна мова» тощо). Такий вид навчальної діяльності не практикується в межах професійної підготовки перекладачів у німецьких вишах, але іноді включає підготовку наукового проєкту у 5 семестрі, як, наприклад, у Гайдельберзькому університеті Рупрехта-Карла.

Обов'язковими елементами навчальних планів бакалаврських програм є навчальна перекладацька і виробнича практики, які проводяться переважно в шостому та восьмому семестрах. Навчальна перекладацька практика зазвичай проходить на базі ЗВО, а виробнича перекладацька практика є довшою, передбачає відрив від навчання і проводиться на базах практик, із якими ЗВО заздалегідь укладає відповідні угоди. Види та тривалість практик варіюються залежно від ЗВО, так само як і вимоги до їхнього обсягу, особливостей оформлення та захисту. Наприклад, у Дніпровського університету імені Олеся Гончара на проходження навчальної лінгвокраїнознавчої практики відводиться 3 кредити ЄКТС, навчальної перекладацької практики – 3 кредити ЄКТС, а на виробничу практику – 6 кредитів; в Університеті імені Альфреда Нобеля згідно з освітньою програмою та навчальним планом і графіком освітнього процесу передбачено тільки виробничу практику на яку відводиться 9 кредитів ЄКТС; в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти й газу на проходження навчальної практики з прикладної лінгвістики відводиться 3 кредити ЄКТС, а на навчальну перекладацьку та виробничу перекладацьку практики в – по 4,5 кредити ЄКТС.

Види практики та умови її проходження встановлюються у ЗВО Німеччини індивідуально. Типовим є проходження практики за кордоном у партнерському освітньому закладі або на підприємстві. Окремі заклади освіти пропонують закордонне практичне навчання як обов'язковий компонент професійної підготовки. Так, наприклад, в Університеті Хільдесхайма [14] на спеціальності «Міжнародна комунікація та переклад» майбутні перекладачі мають провести третій семестр навчання закордоном у партнерському ВНЗ. Метою перебування у закордонному освітньому закладі є набуття досвіду перебування в етнолінгвокультурному середовищі та вивчення

додаткової дисципліни, яка пропонується студентам закордонним ВНЗ. Практичне навчання становить 30 кредитів ЄКТС і завершується іспитом, що проходить за кордоном.

Лейпцігський університет [11] пропонує студентам спеціальності «Прикладна лінгвістика та переклад» практичне навчання, яке також входить до обов'язкових компонентів професійної підготовки майбутніх перекладачів і розглядається як перекладацьке стажування. Перекладацьке стажування проходить на підприємствах, із якими університет уклав договори. Студенти проходять практику починаючи з другого по шостий семестр. Практичне навчання у кожному семестрі становить 2 кредити ЄКТС (загалом 10 кредитів ЄКТС). Водночас упродовж навчання студенти мають змогу навчатися 1 семестр за кордоном (рекомендовано у п'ятому семестрі), або 1 рік за кордоном (зазвичай у третьому/четвертому або п'ятому/шостому семестрі в рамках програми Erasmus+). Студенти мають змогу навчатися за кордоном в одному з університетів-партнерів Лейпцігського університету. Майбутні перекладачі відвідують курси з перекладацьких дисциплін, які завершуються іспитами. Закордонне навчання не є обов'язковою компонентою в університеті та має рекомендований характер.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що практичне навчання у ЗВО Німеччини триває, у більшості випадків, 6 тижнів у національних межах, а також передбачає семестр або навчальний рік за кордоном, у партнерському ВНЗ. Практичне навчання завершується здачею іспиту та, переважно, є обов'язковою компонентою професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Атестація здобувачів вищої освіти за першим рівнем вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» в українських ЗВО здійснюється у формі атестаційного іспиту (або іспитів) і, за рішенням ЗВО, публічного захисту кваліфікаційної роботи. Вимоги до кваліфікаційної роботи (та її захисту), а також до атестаційного державного кваліфікаційного іспиту (чи іспитів) визначає ЗВО. Зазвичай охоплює тематику професійно орієнтованих курсів «Практика усного й писемного мовлення англійської мови», «Практична фонетика англійської мови», «Теоретична фонетика англійської мови», «Практична граматики англійської мови», «Теоретична граматики англійської мови», «Стилістика англійської мови», «Сучасна українська мова (Фонетика. Орфографія. Лексикологія)», «Сучасна українська мова (Морфологія)», «Сучасна українська мова (Синтаксис)», «Практична стилістика й культура мовлення». Ці дисципліни є нормативними й засадничими в

програмі підготовки освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 035 «Філологія (англійська й українська мови)». До прикладу Національний університет «Києво-Могилянська академія» пропонує атестаційний екзамен, який складається з двох частин — усної та письмової, відбувається за екзаменаційним білетом, що містить чотири теоретичні запитання (по два з циклу теоретичних дисциплін української та англійської мови), два граматичні завдання (по одному з англійської й української мов) та одне комунікативне завдання з англійської мови.

Атестація майбутніх перекладачів за першим рівнем вищої освіти в ЗВО Німеччини здійснюється у формі захисту кваліфікаційної роботи (бакалаврського дослідження), на виконання якої передбачено 10-12 кредитів ЄКТС, окрім того, враховуються результати усних та письмових іспитів, що здаються по завершенню вивчення предметного модуля. Майбутні перекладачі, які мають можливість отримати подвійний диплом, що забезпечують ЗВО Німеччини у співпраці з іншими європейськими ВНЗ, підсумкову атестацію проходять у ЗВО, в якому розпочали перший семестр навчання. Варто зауважити, що у системі професійної підготовки майбутніх фахівців у Німеччині можливість отримання подвійного диплома є нерідкістю. Так, Потсдамський університет (Німеччина) [15] та Університет Марії Кюрі Склодовської (Люблін, Польща) [12] співпрацюють у підготовці здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю «Культурознавство та перекладознавство (німецька/польська мови)». Також деякі ЗВО Німеччини співпрацюють із вузькопрофільними ЗВО для підготовки перекладачів окремих галузей економіки, наприклад, Гейдельберзький університет (Німеччина) співпрацює з факультетом інформатики та електротехніки Мангеймської фахової вищої школи (Німеччина) задля підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Професійний переклад – Інформаційні технології».

Висновки. Отже, система професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО Німеччини та України має часткові подібності та відмінності в окремих її аспектах. Зокрема, чітке розмежування кваліфікацій перекладацької та філологічної галузі (Німеччина) свідчить про фахову спрямованість освітніх програм з певних видів перекладу (синхронний, літературний, аудіовізуальний). Як наслідок, аналіз навчальних планів у ЗВО Німеччини та України демонструє їх не одновекторність, в основі яких закладено різні програмні результати навчання, а саме: перекладацьку та лінгвокультурну компетентності (Німеччина), філологічну компетентність із перекладацькою складовою (Україна).

Типовою формою навчальної активності майбутніх перекладачів у Німеччині й Україні є очна та заочна. Упровадження дистанційної системи підготовки бакалаврів і магістрів у галузі перекладу є типовим для німецьких ЗВО, водночас в Україні – це є вимушеною та тимчасовою необхідністю, яка зумовлена зовнішніми факторами (SARS-Covid-19 і російським повномасштабним вторгненням).

На відміну від Німеччини, типологія ЗВО України, що здійснюють професійне становлення майбутніх перекладачів, є більш розширеною та включає освітні установи педагогічного, філологічного, технічного спрямування, заклади оборонної сфери.

Вартує уваги вхідний контроль рівня сформованості іншомовної компетентності майбутніх перекладачів, який у німецьких вишах чітко встановлений (наявність документа про підтвердження володіння іноземною мовою на рівні B1 – B2).

Навчальні плани освітньої підготовки майбутніх перекладачів складаються з освітніх компонентів (Україна) і модулів (Німеччина) із блоковим розподілом на обов'язкові та вибіркові дисципліни.

Підсумковий контроль сформованої професійної компетентності в ЗВО України узгоджений і передбачає складання майбутніми перекладачами кваліфікаційного іспиту чи захист кваліфікаційного дослідження. Водночас у ЗВО Німеччини атестація здобувачів вищої освіти є комплексною та передбачає захист кваліфікаційного дослідження й складання випускного іспиту з практики мови (усного та письмового).

Обидві національні системи професійної освіти майбутніх перекладачів передбачають проходження ними перекладацької практики, відмінність полягає у термінах і семестровому розподілі в ЗВО країн. У цьому випадку значення має рівень автономності ЗВО, який надається міністерським органом (Україна – Міністерство освіти та науки України; Німеччина – Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень) Так, у Німеччині ЗВО розподіляють кредити ЄКТС окремими модулями по семестрах на свій розсуд і потребою. В Україні терміни та кредити ЄКТС практики узгоджені між усіма ЗВО країни.

Таким чином, українській системі професійної підготовки майбутніх перекладачів притаманні такі характеристики, як узгодженість навчального планування, розгалуженість типології закладів освіти та філологічна спрямованість; німецькій – автономність, неоднорідність вмісту освітніх програм і перекладацька спрямованість.

Літератури:

1. Закон України № 1556-VII «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-N-1556-vii-pro-vishhu-osvitu/>
2. Зінукова Н.В. Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах : вимоги ринку перекладацьких послуг [Текст]. Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія». Педагогічні науки. 2014. № 2 (8). С. 42-47.
3. Левицька Н. В. Зміст та пріоритети професійної підготовки перекладачів в університетах Німеччини [Текст]. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. № 6. С. 92-95.
4. Назаренко Н.С. Формування професійної компетентності майбутніх прикордонників-перекладачів на заняттях з перекладу [Електронний ресурс]. URL : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ukralm/2012_9/nazarenko.pdf
5. Панов С. Ф. Теоретико-методичні засади професійного формування технічних перекладачів у вищих навчальних закладах [Текст] : монографія. Київ : Славутич-Дельфін, 2015. 241 с.
6. Постанови КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення [Електронний ресурс]. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/361887___491864
8. Сергеева О. Професійна підготовка перекладачів референтів в університетах Великої Британії [Текст]. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 20. С. 126-128.
9. Скиба К.М. Професійна підготовка перекладачів у США: теорія і практика [Текст]. монографія. Хмельницький : ХНУ, 2017. 450 с.
10. Амеліна С. М., Тарасенко О. Р. Орієнтація професійної підготовки перекладачів на вимоги міжнародних стандартів щодо реалізації перекладацьких проєктів [Текст]. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. Вип. 51 (104). С. 60–65
11. Leipzig. Philologische Fakultät. Institut für Angewandte Linguistik und Translatologie [Електронний ресурс]. URL : <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-angewandte-linguistik-und-translatologie/studium/b-a-translation>
12. The Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. Faculty of Languages, Literatures and Cultures. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.umcs.pl/en/faculty-of-languages-literatures-and-cultures,24840.htm>
13. Universität Heidelberg. Faculty of Modern Languages [Електронний ресурс]. URL : <https://www.uni-heidelberg.de/en/study/all-subjects/translation-studies>
14. Universität Hildesheim. Internationale Kommunikation und Übersetzen [Електронний ресурс]. URL: <https://www.uni-hildesheim.de/studium/studienangebot/bachelorstudium/internationale-kommunikation-und-uebersetzen-bachelor-of-arts-ba/>
15. Universität Potsdam. Angewandte Kultur- und Translationsstudien (deutsch-polnisch) [Електронний ресурс]. URL : <https://www.uni-potsdam.de/de/studium/studienangebot/bachelor/ein-fach-bachelor/angewandte-kultur-und-translationsstudien-dt-pl>

References:

1. Zakon Ukrainy № 1556-VII «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine No. 1556-VII "On Higher Education"]. (n.d.) *sqe.gov.ua*. Retrived from: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-N-1556-vii-pro-vishhu-osvitu/> [in Ukrainian].
2. Zinukova, N.V. (2014). Profesiina pidhotovka perekladachiv u suchasnykh umovakh: vymohy rynku perekladatskykh posluh [Tekst]. [Professional Training of Translators in Modern Conditions: Requirements of the Translation Services Market [Text].] *Visnyk dnipro-petrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i Psykholohiia». Pedahohichni nauky*. 2014. № 2 (8). S. 42-47. [Bulletin of the Alfred Nobel University of Dnipro. Series "Pedagogy and Psychology". Pedagogical sciences. 2014. № 2 (8). S. 42-47]. [in Ukrainian].
3. Levytska, N. V. (2012). Zmist ta priorityety profesiinoy pidhotovky perekladachiv v universytetakh Nimechchyny [Tekst]. [Content and Priorities of Professional Training of Translators at German Universities [Text]]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»*. 2012. № 6. S. 92-95 [Collection of scientific papers of the Khmelnytsk Institute of Social Technologies of the University "Ukraine". 2012. № 6. S. 92-95]. [in Ukrainian].
4. Nazarenko, N.S. (2012). Formuvannia profesiinoy kompetentnosti maibutnykh prykordonnykiv-perekladachiv na zaniattiakh z perekladu [Elektronnyi resurs]. [Formation of professional competence of future border guards-interpreters in translation classes] (n.d.) *archive.nbuv.gov.ua*. Retrived from: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ukralm/2012_9/nazarenko.pdf. [in Ukrainian].
5. Panov, S. F. (2015). (Teoretyko-metodychni zasady profesiinoho formuvannia tekhnichnykh perekladachiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Tekst] [Theoretical and Methodological Foundations of Professional Formation of Technical Translators in Higher Educational Institutions [Text]]: *monohrafiia*. [monograph]. Kyiv: Slavutych-Delfin, 2015. 241 s. [in Ukrainian].
6. Postanovy KМУ «Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity» vid 29 kvitnia 2015 r. № 266 [Elektronnyi resurs]. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the List of Fields of Knowledge and Specialties for Training of Higher Education Applicants" of April 29, 2015, No. 266] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrived from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Pereliku spetsializatsii pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupeniv bakalavra ta mahistra za spetsialnistiu 035 «Filolohiia», za yakymy zdiisniuietsia formuvannia ta rozmishchennia derzhavnogo zamovlennia [Elektronnyi resurs]. [On Approval of the List of Specializations for Training Bachelor's and Master's Degree Applicants in the Specialty 035 "Philology", according to which the State Order is Formed and Placed] (n.d.). *zakononline.com.ua*. Retrived from: https://zakononline.com.ua/documents/show/361887__491864. [in Ukrainian].
8. Sierhieieva, O. (2011). Profesiina pidhotovka perekladachiv referentiv v universytetakh Velykoi Brytanii [Tekst]. [Professional training of translators of abstracts at UK universities [Text]]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriiia: Pedahohika. Sotsialna robota*. 2011. Vyp. 20. S. 126-128. [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work. 2011. Issue. 20. S. 126-128]. [in Ukrainian].
9. Skyba, K.M. (2017). Profesiina pidhotovka perekladachiv u SSHA: teoriia i praktyka [Tekst]. [Professional Training of Translators in the United States: Theory and Practice [Text]].: *monohrafiia*. [monograph]. Khmelnytskyi: KhNU, 2017. 450 s. [in Ukrainian].

10. Amelina, S. M., Tarasenko, O. R. (2016). Oriientatsiia profesiinoi pidhotovky perekladachiv na vymohy mizhnarodnykh standartiv shchodo realizatsii perekladatskykh proiektiv [Tekst]. [Orientation of professional training of translators to the requirements of international standards for the implementation of translation projects [Text]]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2016. Vyp. 51 (104). C. 60–65. [Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools]. 2016. Issue 51 (104). C. 60-65. [in Ukrainian].

11. Leipzig. Philologische Fakultät. Institut für Angewandte Linguistik und Translatologie (n.d.). www.philol.uni-leipzig.de. Retrived from: <https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-angewandte-linguistik-und-translatologie/studium/b-a-translation>. [in German].

12. The Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. Faculty of Languages, Literatures and Cultures. (n.d.). www.umcs.pl. Retrived from : <https://www.umcs.pl/en/faculty-of-languages-literatures-and-cultures,24840.htm>. [in Polish].

13. Universität Heidelberg. Faculty of Modern Languages (n.d.). www.uni-heidelberg.de. Retrived from: <https://www.uni-heidelberg.de/en/study/all-subjects/translation-studies>Universität. [in German].

14. Universität Hildesheim. Internationale Kommunikation und Übersetzen (n.d.). www.uni-hildesheim.de. Retrived from: <https://www.uni-hildesheim.de/studium/studienangebot/bachelorstudium/internationale-kommunikation-und-uebersetzen-bachelor-of-arts-ba/>. [in German].

15. Universität Potsdam. Angewandte Kultur- und Translationsstudien (deutsch-polnisch). (n.d.). www.uni-potsdam.de. Retrived from: <https://www.uni-potsdam.de/de/studium/studienangebot/bachelor/ein-fach-bachelor/angewandte-kultur-und-translationsstudien-dt-pl>. [in German].